

דף נ.

עין משפט א.ב.

חז"מ סימן קכט פעיף א.ב.

א. אחר שהלוהו^ה אמר לו אחר אני ערב, או שתבע את חבירו בדין ואמר לו אחר הנח לו^ו ואני ערב, או שהיה חונק חבירו בשוק ליתן לו חובו ואמר לו להניח לו ואני ערב, אין הערב חייב כלום, ואפי' אמר כן בפני בי"ד^ז אלא א"כ קנו מידו^ח שהוא ערב בממוץ זה בין בפני בי"ד בין בינו לבין המלוה הרי זה נשתעבד.

הגה: אדם שפרע למלוה בציווי^ט הלוה חייב לשלם לו מה שנתן למלוה.

הגה: האומר לחבירו אני ערב לך בעד יום אחד אינו כלום^י.

ב. אמר הערב בשעת מתן מעות הלוהו ואני ערב נשתעבד הערב^כ ואינו

ה. רמב"ם פכ"ה ממלוה הלכה א' והוא מבתרא. קע"ו ע"א וע"ב.

ו. פירוש הנח לו עתה ואם לא יתן לך לאחר זמן אני אתננו לך. אבל אם פוטר על פיו לגמרי שאמר לו הנח ואני אתן לך הוי כערב בשעת מתן מעות כמבואר בסעיף ג'. סמ"ע

ס"ק ב' וכן משמע בהדיא מתשובת הרשב"א שהביא הב"י בס"י קכ"ו. ש"ך ס"ק א.

ז. ופי' הרמב"ם שבי"ד עשו אותו ערב כמ"ש בסעיף ב' שאני, אבל כאן בי"ד לא עשו אותו רק הוא אמר כן בפניהם.

ח. שם בגמ'. ואין זה אסמכתא למלוה, דמכח הנאמנות שהאמין לו ולא תבעו ללוה בשבילו גמר ומקנה, רק שאינו גומר באמירה לחוד בלא קנין ט"ז.

ואפי' בינו לבינו בלא עדים דלא איברו סהדי אלא לשקרי כמ"ש בס"י קפ"ט ובס"י קצ"ה. היינו שאמר לו הלוה ערבני, ודלא כהסמ"ע בס"ק ג' כ"כ הש"ך בס"ק ג'.

י. מתשובת הרשב"א ח"א סי' אלף קמ"ח וביאר שם שלא ביאר לו על מה נעשה ערב יום אחד ואין כאן ערבות של ממש.

ואם אדם כתב בכתב ידו כל מי שיתנדב להלוות לפלוני כך וכך ממוץ אני נכנס עבורו ערב קבלן, כתב במהרשד"ם סי' ל"ח שאין זה ערבות כיון שלא אמר בלשון ציווי תן לו, ודמי למי שאמר כל הזן אינו מפסיד. אבל מדברי הביאורים בס"ק א' משמע דהוי ערב. נתיבות א' בחידושים גם בספר פעמוני זהב כתב שדעת המהרשד"ם במחלוקת שנויה. ועוד שם כתב דאם הלוה פרע פעם אחת ההלוואה ושוב לקח הלוואה ממנו שוב, גם הערב נפטר ואינו משועבד להלוואה שניה ופשוט הוא.

כ. שם בגמ' בבתרא קע"ו מסקנת הגמ' והלכתא. ואינו צריך קנין: יליף לה בבתרא קע"ג ע"ב מקרא במשלי ו' - א' "בני אם ערבת לרעך".

מוכר שהתנה תנאי עם הקונה שיביא לו ערב אף שלבש הבגד ואח"כ בא הערב הוי ערב בשעת מתן מעות כי לא קנאו לחפץ אע"פ שהוא לבוש בו עד שיבוא הערב. מתשובת חזה התנופה סי' מ"ו. סמ"ע ס"ק ו'.

צריך קנין.

הגה: ואפי' אמר למלוה להלוות ללוה, כי הלוח אדם בטוח הוא, ועשה המלוה על פיו, ונתברר ששקר היה ושהלוה אינו אדם בטוח, חייב לשלם ל' לו דהוי כאילו נתערב לו.

ב ג. בי"ד שעשו אותו ערב מ' נשתעבד אע"פ שלא קנו מידו, כגון שהיו רוצים בי"ד לגבות מהלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם, הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו בי"ד באותה הנאה שיעבד עצמו.

אה"ע סימן קב פ"ה ו

ח. ה' הערב לאשה על כתובתה אפי' קבלו ממנו בקנין, אינו מתחייב על עיקר כתובה ותוספת, חוץ מאם זו כלתו שאז מתחייב בקנין. ואם הוא ע' ערב קבלן אפי' לאשה דעלמא ואפי' בלא קנין מתחייב, דהוי כערב בשעת מתן מעות, וי"א דכל ערב מתחייב בקנין, ולכלתו מתחייב אפי' בלי קנין.

ט. פ' ערב לחתן על הנדוניא, י"א דדינו כערב לאשה, וי"א דדינו כשאר ערב, ומ"מ כל זמן שלא נשאה, הערב יכול לחזור בו.

ל. ממהרי"ו בתשובה סי' פ'. והטעם דלא היה לו ליעצו על כך, שאין אדם יכול לידע מה שיש לחבירו, אפי' אדם לגבי בנו, ואפי' ראה אצלו זהב וכסף ומטבעות הרבה שמא אינם שלו או שחייב עליהם.

אבל אם היה בטוח ואח"כ נתקלקל הלוה הוי כאונס ופטור. סמ"ע ס"ק ז'. והש"ך בס"ק ז' כתב דצריך לומר לו חזי דעלך קא סמיכנא, או שיש הוכחה שסומך עליו, ועוד כתב דאם הוא שותפו ובקי בו וטעה פטור.

וכתב הביאורים בס"ק ב' דבמקום שחייב, הוא רק מטעם גרמי ולא מטעם ערב.

מ. פ"י אף שלא בשעת מתן מעות ובלא קנין. סמ"ע ס"ק ח'.

נ. מסקנת הגמ' קע"ד ע"ב בבתרא ורשב"ם שם.

ס. דלאו מידי חסרה אלא מצוה קעבד, אבל על צ"ב הרי הוא כערב דעלמא והטעם כתב המ"מ ברמב"ם, דכל ערב אסמכתא, אלא ע"פ ההיא הנאה מוציא ממון, משא"כ כאן דלא חסרה מידי ואף בקנין לאו כלום הוא, אך הראב"ד חולק דבקנין מהני, עיין בח"מ.

ע. שם בגמ' והרמב"ם כתב דהוי כאומר תן ואני אתן לך, והבעל שמתחייב הוי כשלוחו של הערב קבלן, ויכולה לקחת ישר מהערב מתי שרוצה.

פ. ממרדכי בפ' גט פשוט, דלא חסר מידי, ולדעת החולקים הוי חסר, דהרי הוא מתחייב לה כמה דברים, ועיין בח"מ ועיין בב"י בסי' קכ"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהוד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ג.

ח"מ סימן קח סעיף יח

יח. כג. אין נפרעים מנכסי יתומים אפי' גדולים אלא מזיבורית ^ז, ואפי' התנה בפירוש שיגבה מעידית ^ק, אם לא שהתנה בפירוש שיגבה עידית או בינונית גם מיורשי, דאז מהני התנאי.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קח סעיף כא

כא. כו. אם הניזק בא לגבות נזקו מהיתומים אם הם קטנים אינו גובה אלא מזיבורית ^ר, ואם הם גדולים גובה כדינו מעידית.

ח"מ סימן תיט סעיף ג

ג. ד. מת המזיק קודם שיפרע נזקו, מגבין לניזק מהמטלטלין של

צ. מגיטין נ' ע"ב. והרמב"ם בריש פ"ט ממלוה כתב בלשונו מן היורשין במקום מן היתומים. וכ"כ הר"ן וה"ה דלאו דוקא יתומים אפי' יורשים אחרים.

ומה שלא נפרעים מהם אלא מזיבורית כדין תורה לגבות מזיבורית, אלא דחז"ל חששו לנעילת דלת ותיקנו בינונית, וגבי יורשים העמידו על דין תורה אבל בניזק שמן התורה שמין בעידית ע"כ גם מיורשים גובה הניזק מהם מעידית וכמו שכתב המחבר בסוף סי' זה. סמ"ע ס"ק נ"ג.

ק. כמימרא דרב נחמן שם בגיטין וכן פסק הרא"ש בפ"ה סי' ב'. ועל מה שפסק ברי"ף כרבא העיד הרב יהונתן שחזר בו הרי"ף ופסק כרב נחמן. וכן פסק הראב"ד.

ואפי' התנה וכתב כן בשטר לא מהני. אבל הש"ך בס"ק ל"ד כתב דדעת הרא"ש שאם כתב בפירוש בשטר שגובה מעידית הרי זה גובה עידית אם הם גדולים ומה שלא מהני תנאי רק ביתומים קטנים.

ר. דאם הם גדולים מעמידים על דין תורה מעידית אבל בקטנים עשו חכמים להם תקנה מזיבורית בלבד. כ"כ הרא"ש בגיטין פ"ה סי' ב' בשם ה"ר יונה. אבל דעת הרמב"ם נראה דגם בגדולים אינו גובה אלא מזיבורית וכ"כ ה"ה לדעתו. וכן נראה דעת הרי"ף וכ"כ המחבר בעצמו בסי' תי"ט וכן נראה מהסמ"ג כהרמב"ם ש"ך ס"ק מ'.

היתומים^ש, ואם לא הניח מטלטלין מגבין לו מזיבורית^ה שבקרקעותיו, דכל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע מהם אלא מזיבורית.

דף נ:

עין משפט א.

ח"מ סימן קח מעיפים ג.יז

ג. ה. אין נפרעים מיורשים קטנים בעודם קטנים שאינם בני י"ג שנה^א שום הלואה מחוב אביהם, אפי' היה עליה שטר מקויים, ואפי' היה בו נאמנות או כל תנאי שבעולם דשמא יש להם ראייה ששוברת השטר, אלא א"כ היה במלוה זו אחד משלושה דרכים הנזכרים בסעיף א'.

ג. ו. אפי' היתה מלוה ע"פ גובה מיתומים קטנים באחד משלושה דרכים,

ש. כ"כ הרי"ף דאחרי תקנת הגאונים לגבות גם ממטלטלין בבע"ח ובכתובת אשה ה"ה בנזיקין מהיתומים, וכ"כ הרמב"ם שם בפ"ח הלכה י"א. אבל רבינו אפרים השיג על הרי"ף וכתב דנזיקין מילתא דלא שכיחא היא ותיקנו הגאונים רק בבע"ח משום שלא תנעול דלת, ובאשה משום פריה ורביה, אבל בנזיקין לא תיקון. וכתב הרא"ש בדורות הללו מטלטלי כמקרקעי לכל דבר ומשועבדים מדינא, ומ"מ כתב הש"ך דדעת הפוסקים כהרי"ף והרמב"ם והמחבר דגם נזיקין האידנא גובין ממטלטלין דיתמי.

ואפי' יש ליתומים קרקע וזה בסתם אבל אם היתומים רוצים לסלקו בקרקע הרשות בידם דבכה"ג לא תיקנו הגאונים, וכמ"ש בסי' ק"ז לגבי בע"ח וכ"ש כאן. ש"ך ס"ק ו'.

ת. מחלוקת האמוראים בגיטין נ' ע"א ופסק כרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני ומשמע דבין מיתומים קטנים או גדולים מגבין מהם רק זיבורית, אבל הרשב"א בשם ה"ר יונה כתב דוקא מיתומים קטנים אבל מגדולים מגבין מהם מן העידית. והסמ"ע תמה דמר"ן המחבר סתם כאן דלא כהרשב"א ובסי' ק"ח סעיף כ"א פסק כהרשב"א לחלק בין גדולים לקטנים ונשאר בצ"ע ע"ש.

א. רמב"ם פ"ב ממלוה, וכתב הב"י פשוט מסוף בתרא קע"ד ע"א ובערכין כ"ב ע"א. וברשב"ם בתרא ל"ג ע"א ד"ה אמר, דרק בני י"ג שנה הם חייבים במצוות. ואין חילוק בין שהם בנים או אחים או שאר יורשים ואף שיש להם אפוטרופוסים דאינם חייבין כשהם קטנים. מב"י. סמ"ע ס"ק ב'.

וכשאין בנכסים שהשאיר אביהם אלא כדי החוב או מעט יותר, אין מניחים אותם לאכול אותם אלא מניחים אותם ביד האפוטרופוס עד שיגדלו וירדו לדין, וכך היא בסמ"ע בסי' כ"ח ס"ק נ"ב שכתב כן בפשיטות דאם היה החוב ברור מעכבין עליהם שלא לאכול.

ובפעמוני זהב כתב שאין לנו נפ"מ בזה כיון שאנו בני המערב הולכים אחר התקנה שתיקנו לנו רבותינו המגורשים בזה, וזה קיצור התקנה של שנת ש"ה שיגבה המלוה כל חובו בשטר אפי' מיתומים קטנים כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין.

ואם בכלל התקנה לקבל גם עדות על יתומים קטנים בזה יש מחלוקת אם זה נכלל בתקנה.

בהלואה שבתוך הזמן צריך שתתקבל העדות בחיי אביהם שהיא תוך הזמן, דאם לא כן אין מקבלים עדות על קטן אפי' בפניו ^ב.

ז. ^ג אם היתומים גדולים והוציא המלוה עליהם שטר מקויים אפי' אין שם אחד משלושת הדרכים שבסעיף א' הרי זה גובה מהם בלי שבועה אם יש בשטר נאמנות מפורש שהאמינו עליו ועל יורשיו ^ג או על באי כוחו, אבל אם אין שם כתוב בשטר נאמנות מפורשות אפי' כתוב נאמנות סתם צריך לישבע ^ד כעין של תורה ^ה בנקיטת חפץ וגובה. אפילו תפס משלהם בלי שבועה ^ו משביעין אותו ואם אינו רוצה לישבע משמתין אותו עד שישבע.

כב. ^ד אין נפרעים מנכסי יתומים אפי' שהם גדולים אלא בשבועה ^ז, ואם נפרע מהם שלא בשבועה מנדים אותו עד שישבע ^ח.

ב. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ה סוף סי' ח', והר"ן בפ' אלמנה ניוזנית בשם הרמב"ן בקמא ק' ע"ב, והראב"ד בקמא קי"ב ע"א.

ואין מקבלין עדות בפני קטן דהוי שלא בפני בעל הדין, ואפי' יש עמו בעל דין אחר גדול כגון אלמנה שבבילה הוזקקו לקבל עדות מ"מ לא מהני עדות זו לגבי הקטן, מהר"ם אלשיך סי' קכ"ז.

ג. אם הלוח האמין ליורשי המלוה גם יורשי יורשיו בכלל, רדב"ז ח"ב סי' ק"ד.

ד. ואפי' שמצא המלוה אחר מיתת הלוח אותם מטלטלין שנתן לו, מ"מ אינו גובה אותם אלא בשבועה. מהראב"ד ור' יונה כ"כ רי"ו בשמם, סמ"ע ס"ק ט"ו.

ה. ממשנה כתובות פ"ז ע"א דמנכסי יתומים לא תיפרע אלא בשבועה. והטעם, משום דאם היה אביהם קיים היה טוען תשבע לי שאינו פרוע, הילכך אפי' שהיתומים אינם טוענים אנו טוענין להם.

ו. בבאר הגולה הגיה "בלי עדים" במקום בלי שבועה.

ז. מסקנת הגמ' בגיטין נ' ע"ב. ומה שנקט השו"ע בלשונו אפי' שהם גדולים דמצינו בסי' ק"י דלכתובת אשה גובין בשבועה אפי' מיתומים קטנים. וכן למי שלוח לצורך מזונות בסי' ק"ט. אבל בג' הדרכים שמוזכרים בסעיף א' בסימן זה גובין מהם אף בלא שבועה. אבל בשאר ענינים אין נזקקין להם כלל אפי' בשבועה. סמ"ע ס"ק נ"ב.

ח. רי"ו נתיב כ"ו ח"ג ונ"י בשם הרי"ף בפרק חזקת הבתים ל"ב ע"ב גבי עובדא דרבה בר שרשום.

אה"ע סימן צו סעיף טז

כז. אם השאיר ד' נשים שנשאם זו אחר זו. ט הראשונה נוטלת ונשבעת לזו שאחריה, והשניה נוטלת ונשבעת לשלישית שאחריה, וכן על זה הדרך, והאחרונה נשבעת ליורשים אפי' שהם גדולים, דאין נוטלים מהם אלא בשבועה.

ח"מ סימן קח סעיף יח עיין משפט ב.
עיין לעיל דף נ. עיין משפט ג

ח"מ סימן תיט סעיף ג
עיין לעיל דף נ. עיין משפט ד

ח"מ סימן קיא סעיף ה עיין משפט ג.ד.

י. בע"ח טורף ממשעבדי רק כשאינו מוצא ביד הלוה נכסים בני חורין י אבל אם מצא ביד הלוה אפי' זיבורית לא טורף ממשעבדי, בין אם הם לקוחות בין אם הם מקבלי מתנה.

יא. נתן הלוה מתנה לאחרים, וכתב להם מאתיים לפלוני, ושלוש מאות לפלוני, וארבע מאות לפלוני, ואין בנכסיו כדי שיספיק לכולם, אין אומרים כל הקודם זוכה כ אלא חולקים הנכסים על פי החלקים ל כלומר

ט. מדף צ"ג ע"ב וכפי' רש"י וליבא דבן ננס. ודוקא אם לשניה יש חשש שלא ישאר לה כלום משביעה לראשונה. כ"כ הח"מ מרש"י.

י. משנה גיטין מ"ח ע"ב. וכתב בנתיבות בחידושים ס"ק א' דאם ראובן יש לו על שמעון ב' חובות אחד בשטר ואחד בע"פ, וגבה מנכסי בני חורין של שמעון החוב שבע"פ מדברים שיש בהם דין קדימה לבע"ח מוקדם של שטר, אינו יכול לגבות על חוב שבשטר מלקוחות, כי יכולין לומר לו הנחנו לך מקום לגבות. מאור"ת ס"ק י"ד.
כ. ברייתא שם בדף כ' ע"ב.

ל. כתב הסמ"ע ס"ק י"ז שהטעם הוא, כיון שלשלושתן נתן בשטר אחד אנו אומרים שנתכוון שיחולו המתנות ביחד, אלא שאי אפשר לבני אדם להוציא שני דברים כאחד. ואין זה דומה למה שכתבו הטור והמחבר בסי' ק"ד סעיף י' שמי שיש עליו ג' בעלי חובות שחייב לזה ק' ולזה ר' ולזה ש' שחולקים בשוה, ששם כל אחד הלוה מעותיו, ובשעת הלואה נשתעבדו נכסי הלוה לבעל הק' כמו לבעל הש', משא"כ בנותן מתנה מרצונו הטוב, דשורת הדין הוא לפי זה שהראה כוונתו להרבות לו בנתינה יתן לו יותר, ומש"ה נוטלין לפי ערך. ועיין בסי' רנ"ג סעיף ט'. ובש"ך ס"ק ו'.

לתשעה חלקים, ויקח בעל המאיתיים שני חלקים, ובעל השלוש מאות ג' חלקים, ובעל הארבע מאות ארבעה חלקים. ואם יצא עליהם אח"כ שטר חוב גובה מכולם וכפי החלוקה הנ"ל יפרע כל אחד חלקו בחוב.

ה. יב. אבל אמר מאיתיים זוז לפלוני והוסיף מילת "ואחריו" ^ז שלוש מאות לפלוני, ואחריו ארבע מאות לפלוני, כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליהם בכה"ג שטר חוב גובה מקודם מהאחרון, ואם אינו מספיק גובה משלפניו, ואם אינו מספיק גובה משלפני פניו.

הגה: י"א ^ח דאפי' לא אמר "ואחריו" לפלוני אם השווים בסכום המתנה ואמר פלוני אחרי כל סכום, כגון מאיתיים לפלוני, ומאיתיים לפלוני, ומאיתיים לפלוני, כיון שלא כללם ביחד הוי כאומר "ואחריו", וי"ח ^ט.

הו"מ סימן רנג סעיף ט

ט. י. שכיב מרע שאמר תנו ר' זוז לפלוני, ושלוש מאות לפלוני, וארבע מאות לפלוני, אין אומרים הקודם בשטר זכה ^י, ואם הניח ^י תשע מאות הראשון לוקח ר' והשני ש' והשלישי ת' ואם יצא על הנותן שטר חוב על דרך משל של ארבע מאות חמשים, גובה מכולם מכל אחד כפי מה שכתב לו בחלק היחסית ^י וע"כ הראשון פורע מאה, והשני פורע מאה חמשים ובעל הארבע מאות פורע מאתניים.

ט. יא. אמר תנו מאיתיים לפלוני "ואחריו" שלוש מאות לפלוני, "ואחריו"

מ. שם בברייתא נ' ע"ב.

נ. הרא"ש סוף פ' יש נוחלן בבתרא פ"ח סי' נ"ב.

ס. ה"ה בפ"י מזכיה הלכה י"ג בשם הסכמת המפרשים.

ע. ב"ב קל"ח ע"א בברייתא. אבל אם הפסיק באמצע ושחק ואח"כ אמר שלוש מאות לפלוני היינו נמלך ואז הראשון נוטל חלקו בשלימות והאחרון הפסיד, והוא במצווה מחמת מיתה, דאל"כ אם הפסיק צריך קנין לגבי הראשון כדין מתנה במקצת. סמ"ע ס"ק כ"ג.

פ. ובלשון השו"ע כתוב "אלא" תשע מאות ויש שמחקו תיבת "אלא". סמ"ע ס"ק כ"ד.

צ. רמב"ם פ"י מזכיה הלכה י"ג.

ארבע מאות לפלוני כל הקודם בשטר זכה **ק** וע"כ יצא שטר חוב על הנותן נפרעים הכל מהאחרון חסר לוקחים משלפניו חסר משלפני פניו.

הגה: וה"ה בבריא שזיכה להם ע"י אחר **ר** הדין כן.

הגה: נתן לכולם בשוה לפלוני מאתיים, ולפלוני מאתיים וכו', אפי' בלי שאמר "ואחריו" הקודם זוכה **ש** דאם לא כן היה אומר שיתנו להם ביחד שש מאות, וי"ח בזה.

- ק.** אבל אם כללם בצואה אחרת אפי' שאמר לפני כן בלשון "ואחריו" דינם שוה. מפעמוני זהב.
- ר.** אבל הקנה למקבלי המתנות עצמם, הרי ניכר למי הקנה ראשון והוא זכה תחילה. סמ"ע ס"ק כ"ה.
- ש.** טור בשם ר"י בגיטין נ' ע"ב בתוס' ד"ה תנו. והב"י בשם הרא"ש ב"ב פ"ח סי' נ"ב. והחולקים הם המפרשים שהביא ה"ה בפ"י מזכיה הלכה י"ג.